

Що для вас означають гроші?

Більшість із нас хочуть мати велику кількість грошей з різних причин. Якби ви мали достатньо грошей, то придбали б собі купу речей, від автомобілів і будинків до дрібних предметів розкоші. Ви б провели відпустку там, де забажаєте. Ви мали б можливість витратити більше на дітей чи просто дозволили б собі купити упаковку апельсинового соку* чи нові штори у вітальню. Якщо тільки ви не чернець, або відлюдник, або мільярдер — у вас буде список бажань.

Проте гроші важливі для більшості з нас на глибшому рівні. Це не просто окремі предмети, а те, що гроші загалом роблять для вас. Які абстрактні речі ви отримуєте? Деякі люди, наприклад, дадуть відповідь, що вони отримують безпеку. Маючи заощадження в банку, вони можуть не хвилюватися за своє майбутнє. Вони знають, що впораються, якщо орендодавець вижене їх із квартири, або якщо їхня дитина захворіє на якусь рідкісну хворобу, яку можнавилікувати лише за кордоном, або що вони зможуть прожити принаймні рік, коли їх скоротять. Якщо це про вас, то єдине, що вам дійсно слід зробити з додатковими грошима, — це не витратити їх. Вам потрібні заощадження, щоб задовольнити потребу в безпеці.

Більшість із нас хотіли б опинитися в такому становищі, але хто з нас має сильнішу потребу в грошах з інших причин. Можливо, вони дають вам свободу — це означає, що ви можете дозволити собі жити окремо від батьків, або ви можете не працювати на роботі, яку ненавидите, або лише шість місяців на рік. Так, безпека — це дуже добре, але якщо ви не схильні до занепокоєння, то свобода може займати вищий рівень у вашому списку пріоритетів.

А як щодо відчуття успішності? Деякі люди підсвідомо вимірюють свій життєвий успіх тим, скільки вони заробляють. Ця книж-

* Це те, що було у друзів, коли я був малим, але, за словами мами, ми не могли собі цього дозволити.

ка — про успіх, і хоча ви можете почуватися успішними, якщо живете скромно, але з достатньою сумою в банку, щоб не турбуватися, так само ви можете почуватися успішними, якщо маєте добре оплачувану роботу. Ваші заощадження потрібні не стільки на чорний день, скільки для того, щоб показати, хто ви є і чого досягли в кар'єрі. Це може бути ваше особисте відчуття досягнення, або це символ статусу, який дає вам змогу відчувати свою приналежність або робить ваших батьків щасливими.

Можливо, ви перебуваєте на тому життєвому етапі, коли хотіли б мати дітей, але відчуваєте, що не можете собі цього дозволити, бо ваша сім'я опиниться у скрутному становищі. Отже, вміння знаходити, заощаджувати, генерувати додатковий дохід означає, що ви можете мати сім'ю. Чи, може, ви прагнете трохи розкоші у своєму житті (можливо, у вас її ніколи не було або ви до неї звикли), і саме такий спосіб життя для вас дійсно важливий. Розкіш може означати відпочинок у найкращих готелях або те, що ви ходите по супермаркету, не замислюючись про ціну на касі. Тільки ви можете відповісти на ці запитання.

Ви можете хотіти заощадити гроші саме з цих причин або через якусь іншу причину. Поки ви не станете мультимільонером, у вас завжди буде список бажань. Знаючи, що насправді дадуть вам додаткові гроші (безпеку, свободу, статус, дітей, розкіш), ви легше розставите пріоритети в цьому списку бажань так, щоб це принесло найбільшу користь, коли у вас з'являться зайві гроші.

ЯКЩО ТІЛЬКИ ВИ НЕ ЧЕРНЕЦЬ,
НЕ ВІДЛЮДНИК І НЕ МІЛЬЯРДЕР —
У ВАС БУДЕ СПИСОК БАЖАНЬ

Умійте рахувати гроші

Просто неможливо контролювати свої фінанси, якщо ви не знаєте досконально, як це робити. Тож якщо ви хочете жити у світі, де немає неприємних сюрпризів у фінансовому плані, де у вас є необхідна сума грошей щомісяця, і ви не будете дивуватися, куди вони поділися за два тижні до наступної зарплати, це Правило — фундамент, на якому будується все інше.

Грошові турботи просто з'їдають вас і не дають можливості зосередитися чи відчувати радість від чогось іншого, що є важливим для вас. Тож давайте зробимо так, щоб ви більше ніколи не опинилися в такій ситуації. Навіть якщо ви маєте достатньо коштів на цей момент, принаймні ви можете бути впевнені, що *проживете*, не залазячи в борги.*

Якби я запитав вас, скільки ви витрачаєте щомісяця, скажімо, на на посиденьки з друзями, — ви знаєте відповідь? Ви повинні знати. Гарязд, місяць на місяць не схожий, але ви повинні знати середній показник і розуміти, чи є цей місяць типовим, чи ви перевищуєте звичайні витрати. І ви маєте бути в змозі відповісти на це питання щодо всього іншого, що також потребує грошей (покупки продуктів, подорожі, одяг, діти, хобі, сад, машина). Ви можете помітити, що всі ці приклади мають спільну рису — суми витрат не є фіксованими.

Не так уже й важко дізнатися про розмір своєї зарплати або регулярних страхових чи пенсійних відрахувань. Це найпростіші речі. Ви маєте про все це знати, якщо хочете тримати руку на пульсі. Ми всі знаємо, що бувають місяці, коли раптом розумієш, набагато пізніше, ніж хотілося б, що все йде шкереберть. Що ж, цього не мало б статись. Якщо ви зможете відповісти на всі ці пи-

* До речі, якщо ми запізнилися і у вас уже виникли фінансові труднощі, далі ви знайдете Правила, які допоможуть.

тання про свої повсякденні витрати, то набагато раніше зрозумієте, що це надто витратний місяць для подорожей чи звичайного шопінгу. І зможете вчасно вжити заходів, щоб запобігти фінансовій паніці.

Якщо ви працюєте на себе і ваш дохід не є стабільним, набагато важче залишатися в плюсі й не хвилюватися про гроші. Тому ще важливіше дотримуватися цього Правила і принаймні знати все, що можливо знати про свої фінанси. Тоді ви зможете легше знайти можливості для економії, якщо ваш заробіток у цьому місяці зменшився. І зрештою, як ви дізнаєтесь, де можна зекономити, якщо не знаєте, на що витрачаєте?

Будьте нещадними до себе. Якщо ви дозволяєте собі гадати, припускати, оцінювати, покладатися на випадок у будь-якій сфері витрат, то це означає, що ви не дотримуетесь цього Правила належним чином. Пізніше ми розглянемо, як можна збирати й використовувати всю цю інформацію, але важливий урок тут полягає в усвідомленні необхідності бути в курсі того, що ви робите зі своїми грошима, включно з деякими речами, про які ви вважаєте за краще не думати: Сигарети? Одяг? Алкоголь? Шоколад? Їжа на винос?

Не можна ховати голову в пісок, коли йдеться про ваші фінанси, бо це шлях до краху. Хай якою жахливою, незручною чи складною здається ця інформація, вона вам конче потрібна.

**ЯК ВИ ДІЗНАЄТЕСЬ, ДЕ МОЖНА
ЗЕКОНОМИТИ, ЯКЩО НЕ ЗНАЄТЕ,
НА ЦО ВИТРАЧАЄТЕ**

Контролюйте свої витрати

Як ми щойно встановили, вам потрібно знати, скільки ви витрачаєте. Тепер слід знайти спосіб, як це відстежувати. Так, це трохи важко. Дехто любить складати списки й таблиці, але якщо ви не належите до них, я не вдаватиму, що це не буде рутинною роботою. Але послухайте, щойно ви це зробите, усе буде під вашим контролем. І хоч як вас гнітить така перспектива, хіба це не краще, ніж гнітюче відчуття, коли ви усвідомлюєте, що залазите в борги?

У будь-якому разі, давайте зведемо до мінімуму клопоти, вибравши найкращий спосіб відстежувати свої гроші до того, як ви почнете це робити (щоб вам не довелося змінювати систему пізніше). Ви найкраще знаєте, що вам підходить, якщо ви спочатку про це подумаете, а не просто поринете в перше, що спало на думку. Що комфортніше вам працювати з системою, яку ви використовуваете, то легше вам буде.

Ось кілька варіантів, але це не вичерпний список, тож пошукайте інші або придумайте самі. Можна записати інформацію рукою або на комп'ютері. Ви можете скласти список або таблицю і вписати регулярні щомісячні витрати поруч з кожним пунктом (їжа, паливо, проїзд тощо). Інший варіант — занести все в електронну таблицю. Якщо вам це подобається, чудово! Деякі банківські застосунки покажуть вам, куди йдуть ваші гроші, розбиваючи витрати по днях, тижнях, місяцях або за будь-який інший період. Існує програмне забезпечення або застосунки для особистих фінансів для вашого телефона. Вони чудово підходять, якщо вам зручніше користуватися технологіями, але старі добрі ручка і папір також підійдуть, якщо це для вас зручно.

Ви будете перераховувати все за категоріями, а не за окремими статтями витрат, але переконайтеся, що ваші категорії достатньо конкретні. Наприклад, «покупки продуктів харчування» (не потрібно записувати, скільки саме ви витрачаєте на крупи чи бо-

рошно), але гарна ідея — відокремити покупки в супермаркетах від їжі на винос, тому що цю сферу ви, можливо, захочете відстежувати окремо.

Ідея тут, очевидно, не в тому, щоб скласти хороший список. А в тому, щоб визначити, де ваші витрати вищі, ніж мають бути, щоб ви могли заощаджувати, коли і якщо буде потрібно. Зауваживши це, ви зможете розбити список на доволі невелику кількість категорій, щоб ними можна було керувати, але достатню для того, щоб вони були максимально корисними. Певною мірою це ваша особиста справа, — можливо, ви захочете відокремити продукти харчування від алкоголю. Або ні — якщо ваші витрати на алкоголь, який ви п'єте вдома, незначні. Так само ви можете розділити різні транспортні витрати, або не робити цього.

Деякі пункти з'являються лише зрідка або нерегулярно, тож не забудьте врахувати їх. Наприклад, страхування автомобіля та будинку, якщо ви сплачуєте їх щорічно, — тому вам потрібно передбачити, що місяць, коли їх слід поновити, буде витратніший. Різдво може бути дорогим. І вам потрібно враховувати нерегулярні витрати протягом року, як-от дні народження чи шкільна форма для дітей. Ваша система підрахунку повинна чітко показувати вам, що є сплеск покупок напередодні дитячих днів народження або що ваші витрати на електроенергію зростають взимку.

Щойно у вас з'явиться така регулярна система підрахунку витрат, ви бачитимете, куди йдуть гроші. Ця інформація стане у пригоді, якщо доведеться вносити зміни в бюджет або якщо вам не вдасться відкладати кошти на те, що потрібно. Знання — це сила.

ЗНАННЯ — ЦЕ СИЛА

Продовжуйте перевіряти

Помилка деяких людей полягає в тому, що вони проходять цей шлях один раз, а потім відкладають свій хороший список подалі, або складають у теку й ніколи не повертаються до нього. Сподіваюся, ви не зробите цієї помилки.

Ваш перший варіант може бути неправильним. Можливо, ви щось пропустите або недооціните витрати (чи навіть переоціните, якщо вам пощастить). Інформація щодо фінансових справ на поточний момент буде свідчити про те, що у вас залишилася певна сума, з якою ви можете погратися наприкінці місяця (будьмо оптимістами). Але ви забули про необхідність поновлення якоїсь передплати, що відбувається лише раз на рік, або ж не врахували того факту, що раз на місяць робите більші тижневі покупки, або забули порахувати свої походи в кінотеатр (попкорн та квитки)?

Також ви забули врахувати ймовірність того, що машина може зламатися і потребуватиме дорогого ремонту, або ваш ноутбук вийде з ладу і вам доведеться купити новий, або заплатити дезінсекторам, щоб вони приїхали й прибрали осине гніздо з вашого будинку.* Ви не можете скласти бюджет на ці речі окремо, але згодом у вас з'являється уявлення про те, яка сума непередбачуваних витрат вам потрібна на поточний місяць.

Крім того, все може змінюватись. Орендна плата зростає, страховка зростає, ваші витрати на пальне зростають, бо ви починаєте їздити до батьків двічі на тиждень, поки батько хворіє, діти починають ходити на заняття з плавання, на роботі вас переводять в іншу філію, тож проїзд стає дорожчим. Якщо вам дійсно пощастило, час від часу одна зі статей ваших витрат може навіть зменшуватись.

* Саме це трапилося зі мною цього місяця.

Все це потрібно записувати, і відповідно оновлювати суму своїх витрат. Спочатку ви будете вносити поправки у свої записи так часто, що замислюватиметесь, який у цьому сенс. Але це швидко мине, і у вас з'явиться звичка думати: «Ах, якщо я збираюся підписатися на це, то маю зробити нотатку», абощо.

Визначте час, коли ви сідаєте й переглядаєте свій документ з підрахунками, або дивитесь на те, що показує вам застосунок, банк чи електронна таблиця. Це може бути раз на тиждень або раз на місяць (залежно від того, наскільки обмежений ваш бюджет). Завжди робіть це в п'ятницю вдень, або в неділю ввечері, або по дорозі на роботу у вівторок вранці. Час не має значення, але важлива регулярність. Інакше нічого не вийде. Чим більше коливаються ваші витрати, тим частіше вам доведеться це робити, щоби щоразу це було швидко незначне коригування, яке легко контролювати, а не величезна рутинна робота три-чотири рази на рік.

Ви маєте це робити, тому що це не тільки продемонструє вам, як ідуть справи на цей момент, але й надасть інформацію, як покращити справи в майбутньому. Це основа вашого фінансового успіху — оракул, який підкаже вам, де ви можете заощадити, тому що це основа для того, щоб мати можливість заощаджувати і створювати фінансові резерви. Це гроші на кращу машину, омріяну відпустку, власний будинок, ранній вихід на пенсію.

ЦЕ ОСНОВА ВАШОГО
ФІНАНСОВОГО УСПІХУ